

WYBRANE KOLEKCJE SPECJALNE WCHODZĄCE W SKŁAD KSIĘGOZBIORU BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ UNIwersYTETU KARDYNAŁA STEFANA WYSZYŃSKIEGO

Wprowadzenie

Biblioteki posiadają w swoich księgozbiorach zasoby, które są cenne ze względu na ich pochodzenie lub wartość historyczną. Zbiory Biblioteki Głównej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie w grudniu 2019 r. liczyły 456697 woluminów. W bibliotece znajdują się głównie publikacje z dziedziny nauk teologicznych, filozoficznych, prawa kanonicznego i historii Kościoła, co wynika z faktu, że od 1954 do 1999 r. na uczelni (noszącej wcześniej nazwę Akademii Teologii Katolickiej) kształcono studentów na kierunkach z zakresu nauk teologicznych, filozoficznych i historii Kościoła. Po przekształceniu Akademii w Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w 1999 r. i powstaniu nowych kierunków biblioteka rozpoczęła gromadzenie także innych materiałów, aby umożliwić kadrze naukowej i studentom dostęp do literatury z ich dyscyplin³. Wśród zasobów wyróżnić można zasoby główne (zawierające materiały służące do kształcenia na poszczególnych kierunkach studiów) i zbiory specjalne, do których zaliczane są: starodruki, tzw. księgozbiór krakowsko-warszawski, rękopisy, dokumenty kartograficzne, muzykalia, a także prace doktorskie, magisterskie i licencjackie obronione na ATK i UKSW.

---

¹ Biblioteka UKSW.

² Biblioteka UKSW.

³ Historię Biblioteki ATK/UKSW można odnaleźć między innymi w opracowaniach: Baran, C., Murawiec, W. (1976). *Biblioteka Główna. W: XX lat Akademii Teologii Katolickiej. Księga Pamiątkowa 1954–1974* (s. 398–418). Warszawa: Wydawnictwo ATK.; Mandziuk, J. (1999). *Dzieje Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie 1954–1999*. Warszawa: Wydawnictwo ATK.; Łatawiec, P. (2012). Biblioteka Główna Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. *Forum Bibliotek Medycznych*, 5(2), 137–149.

Ogólna charakterystyka zbiorów specjalnych Biblioteki UKSW

Starodruki

Biblioteka posiada ok. 1000 starych druków, wśród których znajdują się dwa inkunabuły: *Fortalitium fidei contra iudaeos, saracenom, aliosque christianae fidei inimicos (Norymbergae, impensis Antonii Kolberger, 1494 r.)* oraz *Jacobi Magni de Parisiis zophologium* (Strasburg, Adolf Rouge, ok. 1475 r.) (Latawiec, 2012, s. 144). W 1993 r. rozpoczęto katalogowanie starych druków w programie MAK. Również w latach 90. ubiegłego wieku wybrane starodruki zostały poddane konserwacji i koniecznym pracom introligatorskim. W tym celu nawiązano między innymi współpracę z Akademią Sztuk Pięknych w Warszawie, gdzie w ramach prac dyplomowych i naukowych przeprowadzano konserwację najcenniejszych z posiadanych przez bibliotekę inkunabułów i starych druków. Od 2015 r. rozpoczęto konserwację i digitalizację starych druków oraz księgozbioru krakowsko-warszawskiego. Fundusze pozyskano z projektów realizowanych w ramach Działalności Upowszechniającej Naukę (DUN) w MNiSW. Zdigitalizowane w ramach projektu woluminy zostały udostępnione na stronie Księgozbioru Wirtualnego Federacji „Fides” oraz w Cyfrowej Bibliotece Narodowej Polona. Starodruki przechowywane są w magazynie zbiorów specjalnych, a opiekę merytoryczną nad nimi sprawują dr Maciej Matraś i dr Paweł Skalski, którzy zajmują się również ich badaniem i opisywaniem⁴.

Księgozbiór krakowsko-warszawski

Akademia Teologii Katolickiej powstała w 1954 r., a wraz z nią utworzono bibliotekę. Podstawą znajdującego się w niej księgozbioru stały się zbiory bibliotek specjalistycznych i zakładowych z likwidowanych Wydziałów Teologicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego i Warszawskiego. Księgozbiór liczy ok. 26000 woluminów. Zawiera on zarówno książki, jak i czasopisma z XIX w. i pierwszej połowy XX w. z dziedzin, takich jak: teologia, filozofia, historia Kościoła, bibliistyka, prawo kanoniczne. Materiały te są stopniowo na nowo poddawane opracowaniu, konserwacji i digitalizacji. Cenną ich część stanowią inwentarze bibliotek teologicznych z UJ i UW.

Kartografia – zbiór ten liczy 900 jednostek inwentarzowych, zawiera mapy i atlasy.

Muzykalia – do tego zbioru zaliczamy partytury, nuty, podręczniki do nauki gry na instrumentach. Zawiera 2292 woluminów.

---

⁴ Wyniki badań nad starodrukami i księgozbiorem krakowsko-warszawskim publikowali na łamach: „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” od roku 2015.

Prace doktorskie, magisterskie i licencjackie – zgromadzone prace są archiwizowane od początku istnienia uczelni. Stanowią one 30558 jednostek inwentarzowych (stan na 31.12.2019 r.), spośród których 28278 to prace magisterskie i licencjackie, a 2280 – doktorskie. Od 2010 r. prace magisterskie dostępne są tylko w wersji elektronicznej w Archiwum Prac Dyplomowych. Można z nich korzystać wyłącznie na miejscu za zgodą promotora lub instytucji, z której pochodzi użytkownik. W latach 90. ubiegłego wieku rozpoczęto katalogowanie wszystkich prac archiwalnych i nowych. Początkowo za proces ten byli odpowiedzialni mgr Marek Ziemianek i mgr Dorota Szumilas, później wsparli ich inni pracownicy Działu Opracowania Zbiorów. Podczas katalogowania, oprócz podstawowych danych bibliograficznych (imię i nazwisko autora, rok i miejsce wydania, liczba stron), wzięto pod uwagę: nazwę wydziału, kierunek studiów, nazwę seminarium, a także stopień, imię i nazwisko promotora. Prace (zwłaszcza prace doktorskie) obronione na uczelni są świadectwem rozwoju nauki i dowodem pracy naukowo-badawczej kadry Uniwersytetu (zob. Milewski, 2011; Milewski, 2016).

Do zbiorów specjalnych zaliczono również rękopisy i zbiory graficzne, jednakże stanowią one nie więcej niż 500 jednostek inwentarzowych.

Kolekcje w Bibliotece Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Ważną część księgozbioru każdej biblioteki stanowią kolekcje, pozyskane przez zakup, wymianę i pochodzące z darów. W Bibliotece UKSW do najważniejszych kolekcji należą:

- księgozbiór judaiców подарowany przez prof. Witolda Tyłocha, wybitnego polskiego religioznawcę i qumranistę. Nie został on jeszcze w całości opracowany, gdyż przez wiele lat był dostępny w Instytucie Dialogu Chrześcijańsko-Judaistycznego i dopiero kilka lat temu wrócił na stałe do Biblioteki UKSW. Obecnie trwają prace nad jego opracowaniem;

- księgozbiór ks. prof. Janusza Pasierba, który liczy 1630 woluminów. Książę profesor Janusz-Pasierb, wieloletni pracownik Akademii Teologii Katolickiej, której spadkobiercą jest Uniwersytet Kardynała Wyszyńskiego, był nie tylko wybitnym naukowcem zajmującym się historią sztuki, ale również poetą. W swojej ostatniej woli przekazał zgromadzony przez siebie księgozbiór Bibliotece ATK;

- księgozbiór prof. Czesława Zgorzelskiego obejmujący publikacje z dziedziny literaturoznawstwa i polskiej literatury romantycznej zawierający m.in. pierwodruki i XIX-wieczne wydania dzieł Zygmunta Krasińskiego, Adama Mickiewicza, Cypriana Kamila Norwida czy Juliusza Słowackiego. Księgozbiór został zakupiony na prośbę pracowników naukowych Wydziału Nauk Humanistycznych UKSW od spadkobierców profesora w 2001 r. i liczy 5280 jednostek inwentarzowych;

- księgozbiór подарowany w 2012 r. przez Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej, zawierający publikacje dotyczące historii Armii Krajowej, stowarzyszeń kombatanckich zrzeszających byłych żołnierzy AK na całym świecie. Księgozbiór liczy 3252 woluminów;
- księgozbiór księcia Andrzeja Ciechanowieckiego liczący 862 jednostki inwentarzowe, który został pozyskany w 2000 r.;
- księgozbiór подарowany przez prof. Lothara Ruperta. Zawiera najważniejsze publikacje niemieckojęzyczne z zakresu bibliistyki i nauk teologicznych. Liczy 776 woluminów;
- księgozbiór otrzymany od Biblioteki Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego w Londynie zawierający publikacje o charakterze historycznym, społecznym i politycznym oraz poezję i powieści polskie wydane od 1940 r. poza granicami kraju;
- księgozbiór ks. prof. Janusza Frankowskiego, który zapisał Bibliotece UKSW w testamencie gromadzone przez całe swoje życie publikacje z zakresu bibliistyki, teologii i geografii biblijnej. Zbiór jest w trakcie opracowywania przez Dział Gromadzenia i Selekcji Zbiorów;
- regionalia przekazane w darze z Krajowego Ośrodka Dokumentacji Regionalnych Towarzystw Kultury w Ciechanowie. Księgozbiór, ze względu na duży zasób подарowanych materiałów, jest opracowywany stopniowo. Do końca lutego 2020 r. opracowano 5563 jednostek inwentarzowych. Zawiera on publikacje z zakresu historii i zagadnień społecznych regionów polskich wydane po II wojnie światowej oraz czasopisma i broszury zawierające informacje o wydarzeniach kulturalnych w miastach i regionach.

W bibliotece znajdują się również pomniejszych kolekcje, które zostały przekazane przez rodzimych pracowników uczelni. Znajdują się wśród nich dary od ks. prof. Wiesława Niewęglowskiego, ks. prof. Antoniego Lewka, ks. Rektora UKSW Ryszarda Rumianka, który zginął w katastrofie lotniczej pod Smoleńskiem w 2010 r., ks. prof. Waldemara Chrostowskiego, który sukcesywnie przekazuje nie tylko swoje publikacje, ale również inne pozycje z zakresu bibliistyki i teologii.

W artykule zostaną omówione kolekcje przekazane Bibliotece UKSW przez księcia Andrzeja Ciechanowieckiego i tzw. Kolekcja POSK, czyli materiały pozyskane w drodze wymiany z Biblioteką Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego w Londynie, które ze względu na swój unikatowy charakter są uznawane za cenne zasoby Biblioteki Głównej. Zbiory te nie zostały do tej pory zbadane i opracowane naukowo.

Kolekcja POSK

Biblioteka UKSW nawiązała współpracę z Biblioteką Polską w Londynie w 2001 r. Efektem współpracy jest otrzymanie przez Bibliotekę UKSW 1800 książek wydawanych za granicą od czasów II wojny światowej, które

należały do zasobu wymiennego Biblioteki Polskiej. Książki zostały przywiezione z Londynu za pośrednictwem pracowników ówczesnej Akademii Świętokrzyskiej. W każdej książce i czasopiśmie była pieczęć: *Biblioteka Polska-POSK w Londynie. Wymiana Międzybiblioteczna* lub *Biblioteka Polska POSK w Londynie. Wymiana*. W zamian za pozyskane materiały Biblioteka UKSW przesyłała do Londynu publikacje z zakresu historii Polski, nauk społecznych, literaturoznawstwa, poezji oraz słowniki z różnych dziedzin nauki zawierające dorobek polskich naukowców, wydawane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, oraz wysyłała swoje listy dubletów. Współpraca ta trwa do dzisiaj.

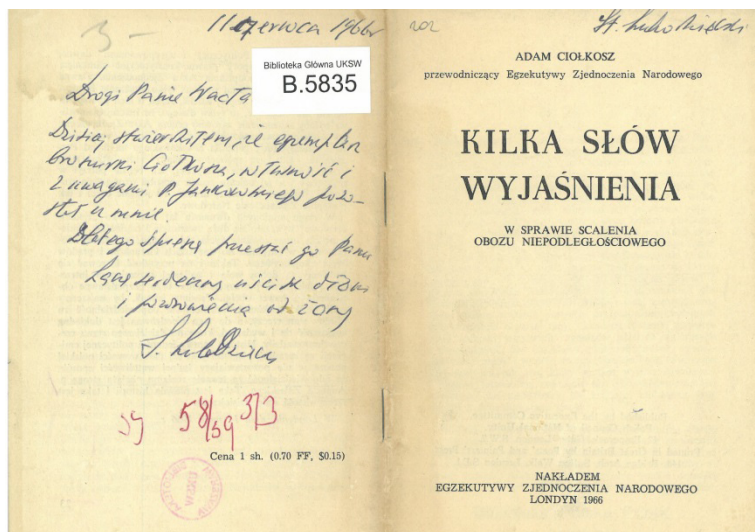
Początki Książnicy w Londynie sięgają początków lat 40. ubiegłego wieku. W grudniu 1942 r. rozpoczęła działalność Biblioteka Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, która była podległa Rządowi RP na Uchodźstwie. W 1967 r. na własność przejął ją Polski Ośrodek Społeczno-Kulturalny w Londynie (Mond, 1989, s. 176). Do jej podstawowych zadań należało gromadzenie druków polskich i o Polsce, które wydano po 1939 r. oraz ratowanie od zniszczenia lub zaginięcia cennych poloniców. Przez lata biblioteka powiększała zbiory dzięki zakupom, darom, depozytom i wymianie materiałów „polskich i Polski dotyczących (poloniców), obrazujących dzieje języka, literatury, historii i kultury narodowej” (Danilewiczowa, Jagodziński, oprac., 1970, s. 7). Pod koniec 2017 r. jej zbiory liczyły ok. 352178 jednostek inwentarzowych. W zbiorach tej instytucji znajdują się również obrazy, grafiki, rzeźby, medale pamiątkowe, odznaczenia, znaczki okolicznościowe i inne memorabilia (Biblioteka Polska POSK w Londynie [BP POSK], 2018). Przez wiele lat materiały Bibliotece przekazywały stowarzyszenia, parafie, polskie szkoły czy służby wojskowe, ale też prywatni darczyńcy. Świadczą o tym pieczęcie na stronach tytułowych książek. Ze względu na wielkość magazynów, wzorem innych bibliotek, Biblioteka POSK tworzy listy dubletów, które wzbogacają następnie zbiory innych instytucji.

Biblioteka Główna UKSW opracowanie materiałów z Biblioteki POSK podzieliła na kilka etapów. W pierwszym etapie podzielono je na druki ciągłe i zwarte, następnie podzielono je ze względu na format i rozpoczęto ich wprowadzanie do katalogu. Z uwagi na to, że od 2000 r. uczelnia tworzyła nowe wydziały i kierunki, stale rosła liczba pozyskiwanych do zbiorów biblioteki materiałów. Dlatego, w pierwszej kolejności wprowadzono książki i czasopisma zakupione w celach dydaktycznych, następnie sukcesywnie wprowadzono publikacje pochodzące z darów i pozyskane w drodze wymiany. Opracowanie formalne i rzeczowe książek i czasopism z Biblioteki POSK trwało do 2008 r.

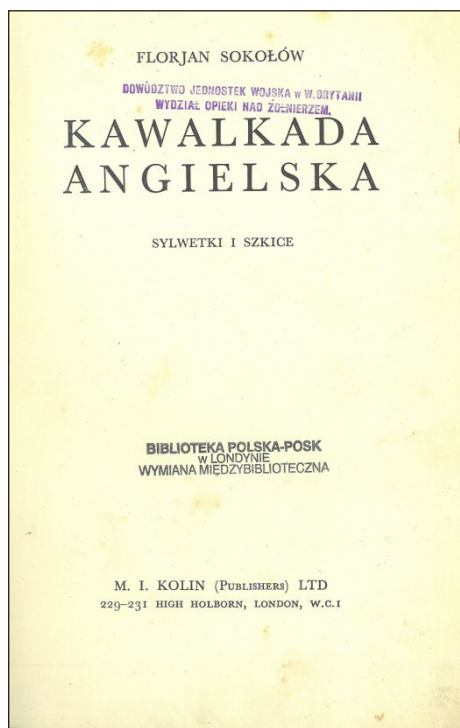
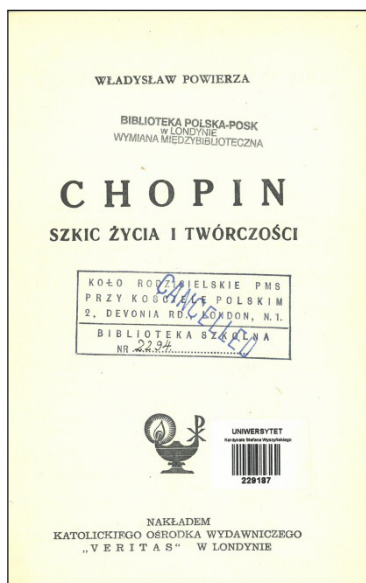
Dzięki współpracy z Biblioteką POSK Biblioteka UKSW pozyskała publikacje, które zostały wydane od momentu wybuchu II wojny światowej poza granicami Polski przez wiele instytucji i wydawnictw polonijnych, takich

jak: Polska Fundacja Kulturalna, Katolicki Ośrodek Wydawniczy „Veritas”, Polskie Towarzystwo Naukowe na Obczyźnie w Londynie, Polski Dom Wydawniczy w Rzymie, Polska Macierz Szkolna, Wydawnictwo „W drodze”, Orbis Księgarnia Polska, Rój – Nowy Jork, Puls Publications, Składnica Księgarska Edynburg, „Gryf” – Londyn, Instytut Literacki – Rzym–Paryż, „Odnowa” – Londyn. W zbiorach Biblioteki znalazły się także publikacje mniejszych wydawnictw, które działały także poza granicami Wielkiej Brytanii, Włoch czy Francji, np. w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie czy Australii. Ważną część kolekcji stanowią podręczniki szkolne, powieści, poezje, śpiewniki i publikacje o tematyce społeczno-kulturalnej dotyczące krajów zaangażowanych w działania wojenne, wydawane przez Rząd Polski podczas wojny. Sygnowało je m.in. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, jednostki Wojska Polskiego (Komisja Wyszukiwawczo-Wydawnicza Dowództwa Armii Polskiej na Wschodzie, Oddział Kultury i Prasy 2. Korpusu, Wydział Kultury i Prasy Dowództwa Jednostek Wojska Polskiego). W ramach wymiany pozyskano też dokumenty dotyczące życia społecznego, takie jak materiały wydawane przez emigracyjne środowiska polityczne (np. przez Centralny Komitet Zagraniczny PPS czy Egzekutywę Zjednoczenia Narodowego). Często w takich publikacjach znajdowały się notatki właściciela, podkreślenia wskazujące, co było dla niego istotne (Ilustracja 1).

Na materiałach bibliotecznych znalazły się pieczęcie własnościowe instytucji, od których pozyskała je Biblioteka POSK, np.: szkoły polskie,

II. 1. Ciołkosz A., *Kilka słów wyjaśnienia...*, Londyn 1966. Fot. Tomasz Białkowski

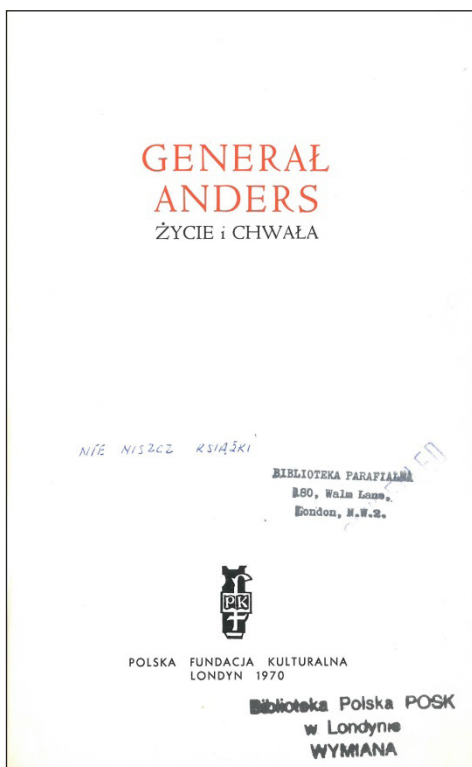

II. 2. Powierza W., *Chopin. Szkic życia i twórczości*, Londyn 1957. Fot. Tomasz Białkowski

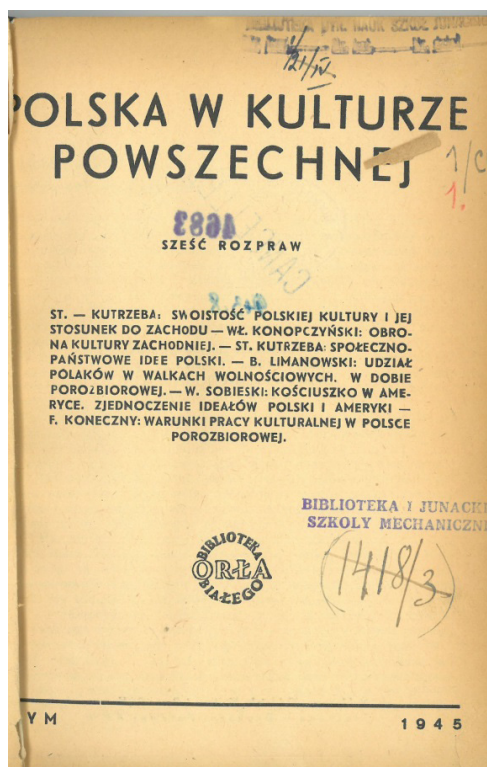
II. 3. Sokołów F., *Kawalkada angielska*, Londyn 1942. Fot. Tomasz Białkowski

parafie, stowarzyszenia, jednostki wojskowe. Pokazują one zakres działalności Polaków na obczyźnie i stanowią cenne źródło dla historyków, badaczy nauk społecznych czy bibliofilów (Ilustracje 2–6).

W przekazanym zbiorze znalazły się publikacje obejmujące różne dziedziny nauki, dotyczące zwłaszcza zagadnień z zakresu historii Polski i świata, wojskowości, nauk społecznych i politycznych, literaturoznawstwa, a także literatury pięknej, słowniki, biografie, śpiewniki, podręczniki szkolne, reportaże, przewodniki czy modlitewniki. Znalazły się w nim dzieła takich autorów, jak: Joseph Conrad, Adam Mickiewicz, Cyprian Kamil Norwid, Eliza Orzeszkowa, Bolesław Prus, Juliusz Słowacki, ale też pisarzy i poetów współczesnych: Adama Ciołkosza, Józefa Czapskiego, Mariana Hemara, Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, Zofii Kossak-Szczuckiej, Władysława Pobóg-Malinowskiego, Edwarda Raczyńskiego, Jerzego Szaniawskiego, Tymona Terleckiego, Kazimierza Wierzyńskiego, Ryszarda Wragi i innych. Do najważniejszych serii kolekcji zaliczyć można: Bibliotekę Lon-

II. 4. *General Anders. Życie i chwala*, Londyn 1970. Fot. Tomasz Biłkowski

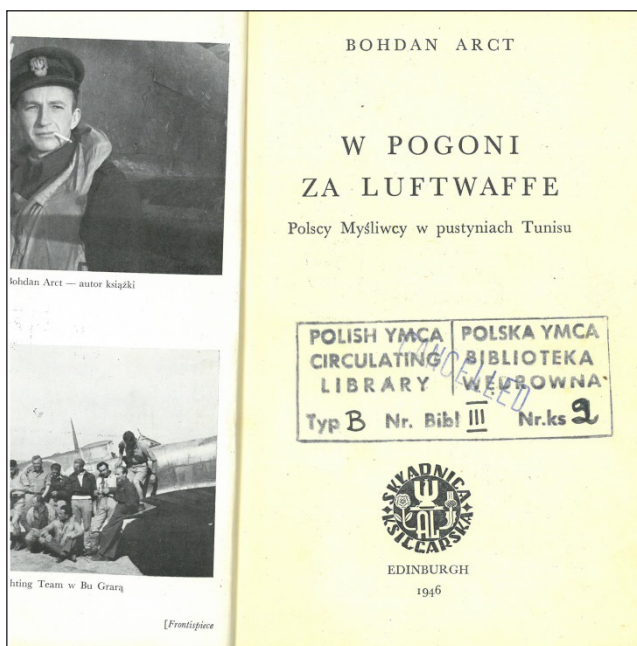
II. 5. *Polska w kulturze powszechnej*, Rzym 1945. Fot. Tomasz Biłkowski

dyńska, Bibliotekę Orła Białego, Książnicę Narodową, Szkolną Biblioteczke na Wschodzie, Polską Historię Drugiej Wojny Światowej czy Bibliotekę Arcydzieł Polskich, Bibliotekę Harcerską, Prace Kongresu Kultury Polskiej. Na szczególną uwagę zasługują też miejsca wydań, które ukazywały szlak armii Andersa poprzez Rosję, Teheran, Jerozolimę, Rzym.

W otrzymanym księgozbiornie znalazły się książki z oznaczeniami dotyczącymi szanowania wypożyczanych książek, których lektura jest pielęgnowaniem kultury narodowej, a one same mają służyć czytelnikom. Takie oznaczenie opracował i wklejał do poszczególnych egzemplarzy Komitet dla Spraw Oświaty Polaków w Wielkiej Brytanii (Ilustracja 10).

Na pozyskanych książkach znalazły się również autografy wielu autorów publikacji (Ilustracje 11–12).

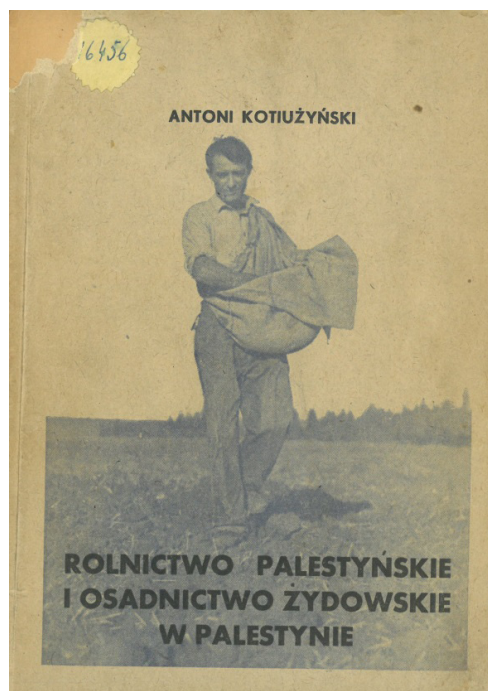
II. 6. Arct B., *W pogoni za Luftwaffe*, Edinburgh 1946. Fot. Tomasz Białkowski

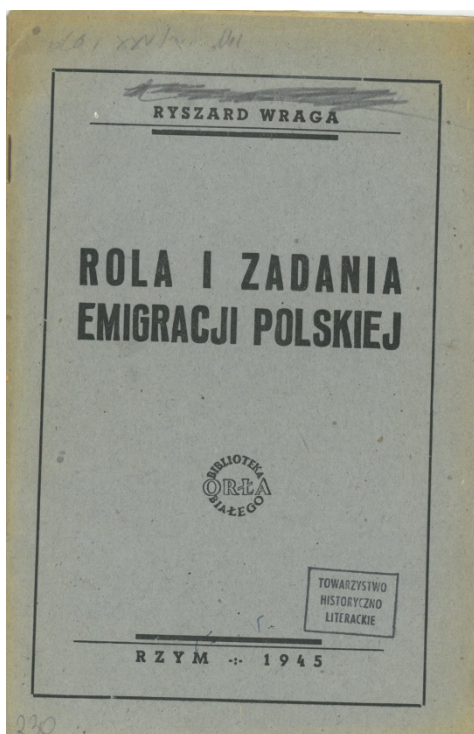
Na dole od lewej

↓

II. 7. *Na wędrownym szlaku. Wiersze*, Teheran 1943. Fot. Tomasz Białkowski

II. 8. *Rolnictwo palestyńskie i osadnictwo żydowskie w Palestynie*, Jerozolima 1942. Fot. Tomasz Białkowski

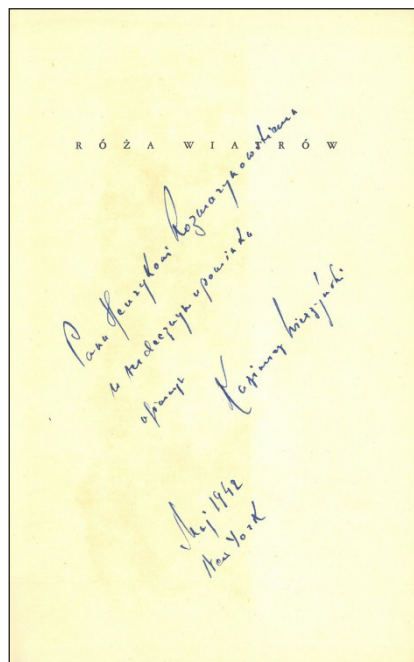
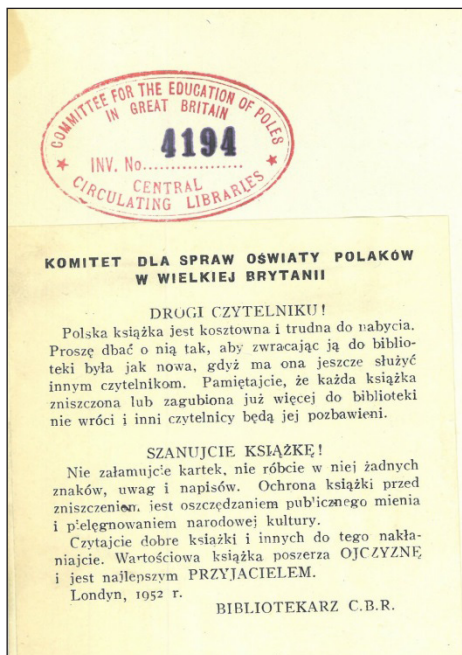

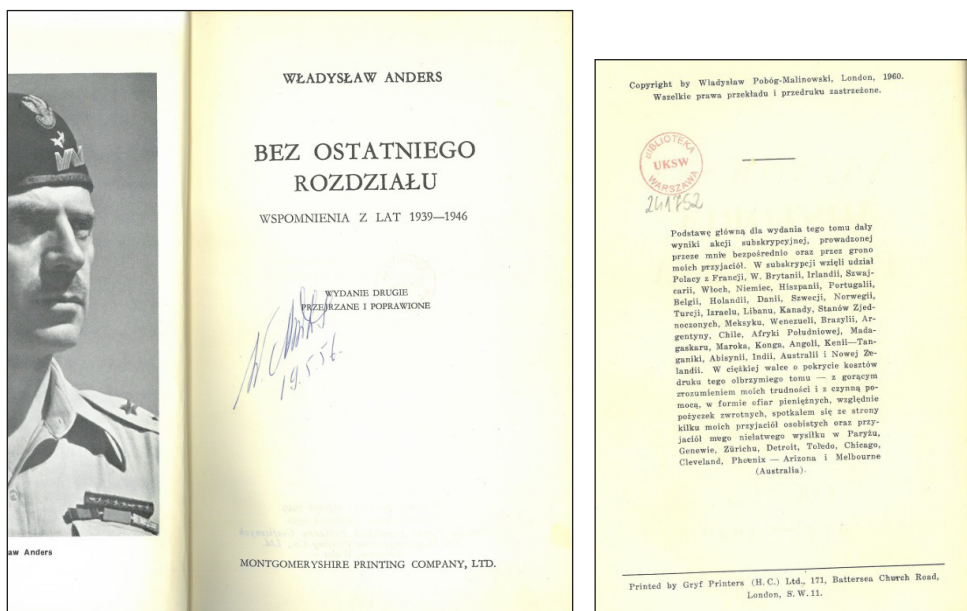
↑
U góry od lewej

II. 9. Wraga R., *Rola i zadania emigracji polskiej*, Rzym 1945. Fot. Tomasz Białkowski

II. 10. Komitet dla Spraw Oświaty Polaków w Wielkiej Brytanii. Fot. Tomasz Białkowski

II. 11. Wierzyński K., *Róża wiatrów*, New York [1942], autograf autora. Fot. Tomasz Białkowski

Il. 12. Anders W., *Bez ostatniego rozdziału*, Newton 1950, autograf autora. Fot. Tomasz Białkowski

Il. 13. Informacja dotycząca funduszu na wydanie książki. Fot. Tomasz Białkowski

Sąsiednia strona od góry →

Il. 14. Hemar M., *Marchewka*, Londyn 1947. Fot. Tomasz Białkowski

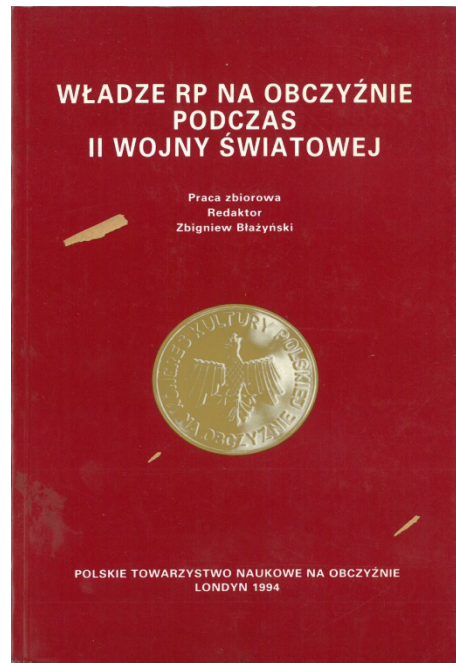
Il. 15. *Władze RP na Obczyźnie podczas II wojny światowej*, Londyn 1994. Fot. Tomasz Białkowski

Il. 16. Konarski F., *Piosenki z plecaka Helenki*, Rzym 1946. Fot. Tomasz Białkowski

Il. 17. Borkowski P., *O językach i słownikach na wesolo*, Londyn 1974. Fot. Tomasz Białkowski

Warto zwrócić też uwagę na cechy zewnętrzne wydawanych publikacji. Część była wydawana w bardzo skromnej formie, a jakość papieru czy druku nie była najlepsza, co związane było z trudnościami wywołanymi ograniczeniami wojennymi (Lasocki, 1989, s. 106). Po wojnie wydawnictwa polonijne wydawały książki, uwzględniając różne czynniki kształtujące rynek wydawniczy. Niektóre były wydawane dzięki wpłatom subskrypcyjnym od czytelników, wówczas ich szata graficzna była skromna, nie zawierały też zbędnych grafik (Ilustracja 13).

Znacznie bardziej bogatą szatę graficzną miały natomiast książki popularnonaukowe, powieści, reportaże czy poezje (Ilustracje 14–17).

Badania nad książką, prasą, bibliotekami i innymi ośrodkami kultury na obczyźnie były już przedmiotem wielu analiz naukowych prowadzonych przez towarzystwa polonijne i przedstawiane na różnego rodzaju konferencjach, odczytach i kongresach. Ich zadaniem było przede wszystkim przekazanie dziedzictwa młodemu pokoleniu, które urodziło się już na obczyźnie, i utrzymanie tożsamości narodowej (Czapliński, red., 1989, s. 7). Dzięki pozyskanej kolekcji Biblioteka UKSW może pomóc badaczom w uzyskaniu pełnego obrazu działań podejmowanych przez Polaków na obczyźnie, z kolei dla bibliofilów może stanowić cenny materiał do badań nad książką.

Księgozbiór księcia Andrzeja Ciechanowieckiego

W zbiorach Biblioteki Głównej UKSW znajduje się również wyodrębniona kolekcja książek, czasopism i dokumentów ikonograficznych pochodząca z daru księcia Adama Ciechanowieckiego, który jako zasłużony bibliofil i kolekcjoner dzieł sztuki zgromadził ogromny zbiór ksiąg i dokumentów życia społecznego. Pozycje te zasiliły księgozbiór biblioteki w 2000 r.

Andrzej Ciechanowiecki (1924–2015) urodził się w Warszawie jako potomek arystokratycznej rodziny senatorskiej, osiadłej na Witebszczyźnie i w okolicach Połocka na terenach obecnej Białorusi, której dobra rodowe pozostały, w wyniku postanowień traktatu ryskiego, po sowieckiej stronie granicy. Jako syn polskiego dyplomaty przebywał w Budapeszcie, a po śmierci ojca powrócił wraz z matką do Warszawy, gdzie rozpoczął naukę w szkole średniej. W następstwie wydarzeń września 1939 r. Andrzej Ciechanowiecki znalazł się w okupowanym przez Sowieców Lwowie, a w marcu 1940 r. powrócił do Warszawy, gdzie zdał konspiracyjną maturę i rozpoczął studia z ekonomii i historii sztuki w tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich. Po zakończeniu wojny Andrzej Ciechanowiecki ukończył studia na Wydziale Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego i objął asystenturę UJ. 22 października 1950 r. został aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa pod zarzutem prowadzenia działalności szpiegowskiej i walki z organami władzy komunistycznej. W 1952 r. został skazany na dziesięć lat więzienia. Ciechanowiecki wyszedł na wolność w marcu 1956 r. i został zrehabilitowany. Pracował następnie jako kustosz Muzeum Zamkowego w Łańcucie oraz jako doradca na Wawelu. Był związany ze środowiskiem „Tygodnika Powszechnego”. Otworzył też przewód doktorski na Uniwersytecie Jagiellońskim.

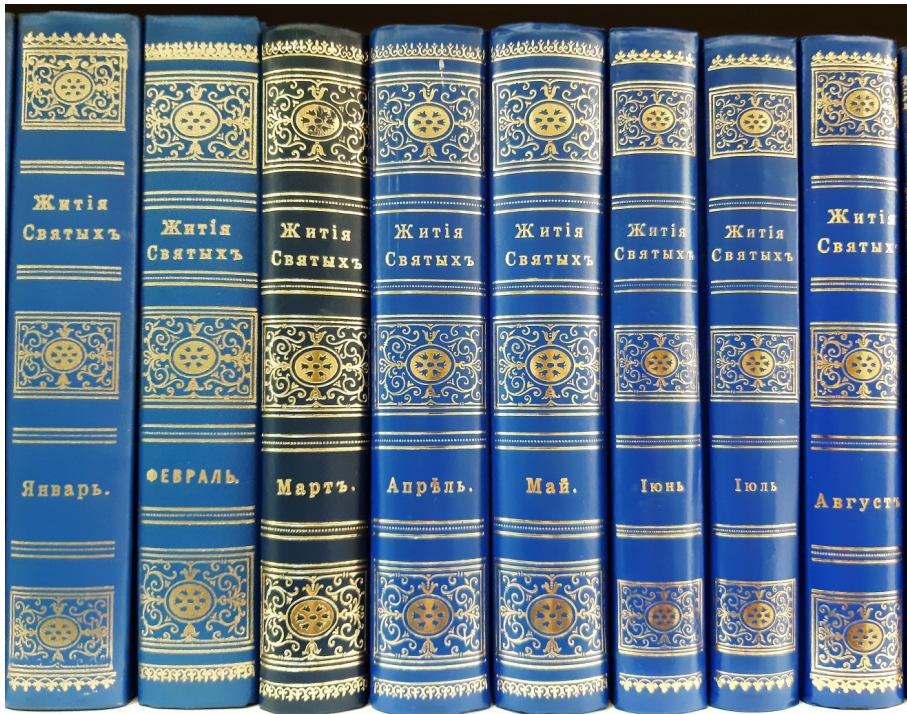
Po uzyskaniu w 1958 r. stypendium Fundacji Forda i British Council Ciechanowiecki wyjechał na dalsze studia do USA i Wielkiej Brytanii, jednak, nie chcąc wracać do Polski, podjął pracę naukową na Uniwersytecie w Tybindze, gdzie w 1960 r. uzyskał tytuł doktora. Kolejne lata Andrzej Ciechanowiecki spędził w Londynie, gdzie związany był z wieloma światowymi galeriami sztuki, w tym z Mallett & Son czy Heim Gallery.

Sztandarowym dziełem Ciechanowieckiego były nowatorskie katalogi jego galerii. Stały się one podstawą dla katalogów domów aukcyjnych i galerii prywatnych. Prowadzone przez niego galerie zajmowały się przede wszystkim malarstwem od XVI do XIX w., specjalizowały się we wprowadzeniu ponownie na rynek rzeźby barokowej i neoklasycyzmu, zwłaszcza włoskiej oraz francuskiej (Dumin, Rachuba, Sikorska-Kulesza, 1977). Andrzej Ciechanowiecki, przebywając w krajach Europy Zachodniej, działał na rzecz zachowania dorobku kultury polskiej i polskich organizacji emigracyjnych. Jako marszałek o wysokiej pozycji międzynarodowej zgromadził pokaźne aktywa, którymi wspierał różne inicjatywy społeczne w Polsce, w tym m.in. odbudowę Zamku Królewskiego w Warszawie, pomników Dekalogu w Łodzi czy Dawida w Zamościu. W 1986 r. założył Fundację im. Ciechanowieckich, która wsparła swoimi zasobami polskie placówki dyplomatyczne w Londynie, Rzymie, Lizbonie i Paryżu. Głównym beneficjentem Fundacji był jednak Zamek Królewski w Warszawie, który otrzymał w depozyt ponad trzy tysiące dzieł sztuki, zabytkowe wyposażenie apartamentów, meble i dywany. Andrzej Ciechanowiecki zmarł 2 listopada 2015 r. w Londynie. Oprócz wymienionych instytucji dzieła z kolekcji Andrzeja Ciechanowieckiego otrzymały również biblioteki, w tym Biblioteka Narodowa i Biblioteka ATK. W księgozbiórce Biblioteki Głównej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie znajdują się 862 jednostki inwentarzowe pochodzące ze zbiorów Ciechanowieckiego. Kolekcja ta składa się głównie z XIX-wiecznych ksiąg rosyjskich o tematyce społeczno-politycznej i religijnej. Odrębną kategorię stanowią albumy z ikonografią miast rosyjskich, pamiątkowe albumy pułków armii rosyjskiej stacjonujących w Azji Środkowej oraz albumy poświęcone rodzinie carskiej.

Drugą grupę pozycji w kolekcji Andrzeja Ciechanowieckiego stanowi bogaty zbiór literatury rosyjskiej emigracji, w tym wspomnienia uczestników wojny domowej w Rosji w latach 1917–1921 po stronie tzw. „Białych”, książki i czasopisma wydawane przez Rosyjską Cerkiew Prawosławną za granicą (opozycyjną względem Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej reaktywowanej w ZSRR), w tym publikacje prawosławne wydawane w Paryżu i Nowym Jorku.

Trzecią grupę książek tworzą dzieła publicystyki zachodniej poświęcone sprawom rosyjskim i polityce ZSRR podczas zimnej wojny.

Dzieła z kolekcji Andrzeja Ciechanowieckiego, szczególnie zaś te zaliczone do grupy pierwszej, mają bogatą oprawę i inkrustacje. Księgi wydane z okazji koronacji cara Mikołaja II i jego ślubu z księżniczką Alicją Heską, późniejszą cesarową Aleksandrą Fiodorowną, zawierają liczne zdobienia z zastosowaniem metaloplastyki. Bogato ilustrowana Księga Koronacyjna zawiera, oprócz zdobień, liczne ryciny ilustrujące sceny z życia rodziny carskiej. Najciekawsze pozycje z kolekcji pokazują poniższe ilustracje:

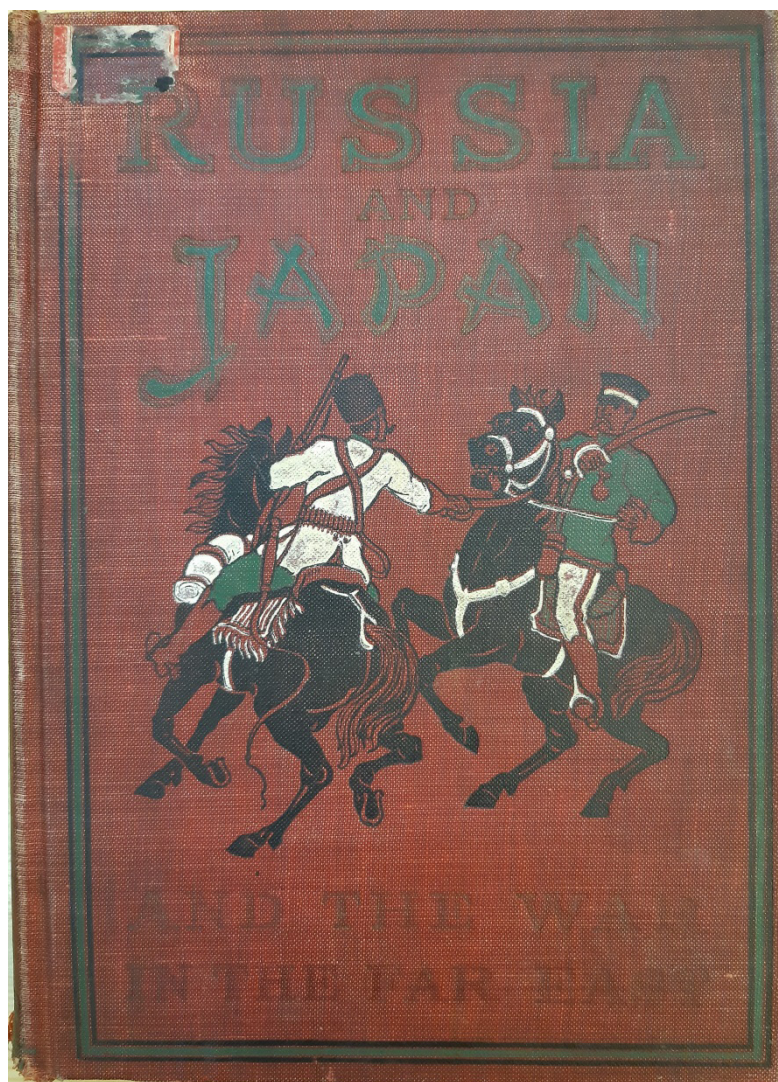

← **Sąsiednia strona od góry**

II. 18. *Żywoty świętych Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej*. Moskwa 1897. Fot. Jakub Maria Kowalski

II. 19. „Zakon Bożij. Czasopismo poświęcone sprawom wiary Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej za Granicą”. New York 1930. Fot. Jakub Maria Kowalski

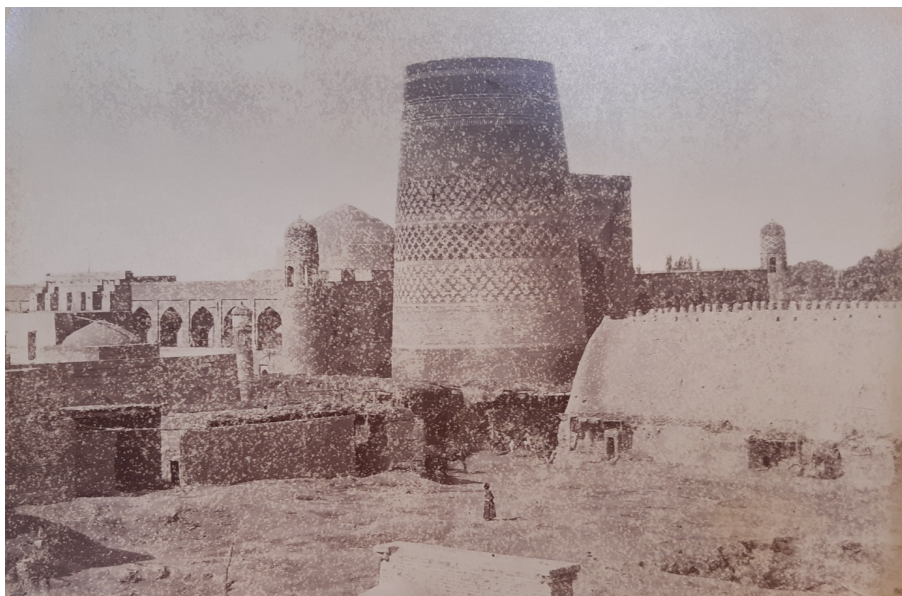

II. 20. *Russia and Japan. Książka poświęcona konfliktowi rosyjsko-japońskiemu 1905–1906 r.* Philadelphia 1904. Fot. Jakub Maria Kowalski

II. 21, 22, 23. Księga Koronacyjna wydana z okazji koronacji cara Mikołaja II i ślubu z Aleksandrą Fiodorowną z detalami oprawy i przykładem ilustracji. Moskwa 1896. Fot. Jakub Maria Kowalski

II. 24, 25. Album pamiątkowy wykonany po podboju Chanatu Chiwy na polecenie generała – adiutanta von Kaufmana. Petersburg 1873. Fot. Jakub Maria Kowalski

Il. 26, 27. Ilustracje w albumie poświęconym architekturze Moskwy wydanym w 1914 r. Fot. Jakub Maria Kowalski

Zakończenie

W zbiorach Biblioteki Głównej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego znajduje się wiele cennych pozycji. Księgozbiór ten ma charakter ogólnouniwersytecki i multidyscyplinarny, zawiera jednakże pewne, mogące zostać łatwo wyodrębnione z uwagi na ich cechy szczególne, kolekcje. Powyżej opisane zostały zbiory, które zdaniem autorów posiadają dużą wartość zarówno naukową, jak również są cenne z punktu widzenia polskich i zagranicznych dóbr kultury. Niniejszy artykuł stanowi próbę usystematyzowania wiedzy o przechowywanych i udostępnianych w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego kolekcjach specjalnych, które mogą zostać w przyszłości gruntownie opracowane naukowo.

Bibliografia

- Biblioteka Polska POSK w Londynie. (b.d.). *Biblioteka Polska POSK w Londynie w 2017 r.* Pobrane 4 maja 2020, z http://polishlibrarylondon.co.uk/wp-content/uploads/2018/04/Sprawozdanie_BP_2017u.pdf
- Czapliński, C., red. (1989). *Oświata, książka i prasa na obczyźnie*. Londyn: Polskie Towarzystwo Naukowe na Obczyźnie.
- Danilewiczowa, M., Jagodziński, Z., oprac. (1970). *Katalog wystawy zbiorów historycznych*. Londyn: Polski Ośrodek Społeczno-Kulturalny.
- Dumin, S., Rachuba, A., Sikorska-Kulesza, J. (1997). *Ciechanowieccy herbu Dąbrowa*. Warszawa: Wydawnictwo DiG.
- Lasocki, W.A. (1989). Polskie wydawnictwa szkolne na obczyźnie. W: C. Czapliński (red.), *Oświata, książka i prasa na obczyźnie*. Londyn: Polskie Towarzystwo Naukowe na Obczyźnie.
- Latawiec, P. (2012). Biblioteka Główna Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. *Forum Bibliotek Medycznych*, 5(2), 137–149.
- Milewski, D. (2011). Akta przewodów doktorskich i habilitacyjnych Wydziału Kościelnych Nauk Historycznych i Społecznych ATK. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*, 96, 39–56.
- Milewski, D. (2016). Akta przewodów doktorskich i habilitacyjnych z zakresu nauk historycznych i społecznych Wydziału Teologicznego ATK. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*, 105, 211–233.
- Mond, J. (1989). Polskie muzea i biblioteki na Zachodzie. W: C. Czapliński (red.), *Oświata, książka i prasa na obczyźnie*. Londyn: Polskie Towarzystwo Naukowe na Obczyźnie.

Jolanta Białkowska, Jakub Maria Kowalski

Selected special collections at the Main Library of the Cardinal Stefan Wyszyński University

Abstract

At the end of 2019, the collections of the Main Library of the Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw amount to approximately 456,697 volumes. The library's collections include publications of theology, philosophy, canon law and history of the Church, which is due to the fact that from 1954 to 1999 the Academy of Catholic Theology educated students in the fields of theology, philosophy and history of the Church. However, since 1999, after the Academy was transformed into the Cardinal Stefan Wyszyński University and new faculties were created, the Library began collecting materials from other fields to enable academic staff and students to access literature from their disciplines. There are many valuable items in the collections of the Main Library. This collection, which is general university and multidisciplinary in nature, contains, however, certain collections that can be easily distinguished due to their special features. The article describes collections which, according to the authors, have high scientific value and are valuable from the point of view of Polish and foreign cultural goods. This article is an attempt to systematize the knowledge about special collections stored and made available at the Cardinal Stefan Wyszyński University, which may be thoroughly researched in the future.

Keywords: Main Library of the Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw, collections, book collection, Andrzej Ciechanowiecki, Polish Social and Cultural Center in London

Jolanta Białkowska, Jakub Maria Kowalski

Wybrane kolekcje specjalne wchodzące w skład księgozbioru Biblioteki Głównej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Streszczenie

Zbiory Biblioteki Głównej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie liczyły pod koniec 2019 r. ok. 456697 woluminów. Biblioteka w swoich zbiorach posiada głównie publikacje z dziedziny nauk teologicznych, filozoficznych, prawa kanonicznego i historii Kościoła, co wynika z faktu, że od 1954 do 1999 r. na uczelni kształcono studentów na kierunkach z zakresu nauk teologicznych, filozoficznych i historii Kościoła. Od 1999 r., po przekształceniu Akademii w Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego i powstaniu nowych kierunków, biblioteka rozpoczęła gromadzenie materiałów z innych dziedzin nauki, aby umożliwić kadrze naukowej i studentom dostęp do niezbędnych im pozycji.

W zbiorach Biblioteki Głównej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego znajduje się wiele cennych pozycji. Na księgozbiór, mający charakter ogólnouniwersytecki i multidyscyplinarny, składają się także kolekcje o szczególnych cechach. W artykule zostały opisane zbiory, które zdaniem autorów mają dużą wartość zarówno naukową, jak i są cenne z punktu widzenia polskich i zagranicznych dóbr kultury. Artykuł stanowi próbę usystematyzowania wiedzy o przechowywanych i udostępnianych w Uniwersytecie Kardynała

---

Stefana Wyszyńskiego kolekcjach specjalnych, które mogą zostać w przyszłości gruntownie opracowane naukowo.

Słowa kluczowe: Biblioteka Główna Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, kolekcje, księgozbiór, Andrzej Ciechanowiecki, Polski Ośrodek Społeczno-Kulturalny w Londynie